בלוטיקע טעג

ראמאן פון אידישן לעבן אין דער צייט פון די ערשטע יאָרן פון דער וועלט מלחמה

פון י. נאַרמאַן

(פאָרטזעצונג)

"איר קאָנט שיקן אייער ענט־פער, וואָס זאָל אוועקגעלייגט ווערן אונטער דעם גרויסן שטיין אינ'ם טאָל פון ריטיינער באַרג".

אונטער דעם דאָזיקן ברייוו האָט שלמה אוועקגעלייגט זיין זיגל — דעם טויטן קאָפּ.

ווען נראַף פאָן סעלמא האָט געקראָגן דעם דאָזיקן ברייוו, איז ער געוואָרן אויסער זיך פון צאָרן.

ער איז געלוען דער פאַקטישער שעף פון דער דייטשער הויפּט קוואַרטיר פאַר דעם מזרח פראָנט: ער איז געווען פאַר־אַנטוואָרטלאַך פאַר די קאָמאַנדירן אין די אַקופּירטע גענגטן, וועלכע זיינען באַשטימט געוואָרן דורך אים, און אַז אייער נער פון זיינע קאָמאַנדירן האָט זיך גע־קאָנט אַרויסווייזן אַלס אַ פינסטערער פאַרדרעטער, שיר אַלס "רוסישער שפּי־אָן", — האָט דעם גרויסן שעף שטאַרק דערשיטערט.

ער האָט דאָן צוזאַמענגערופן זיינע גענעראַלן און די מיטגלידער פון זיין שטאַב, האָט פאַר זיי פאַרגלעזען ראַנאַ־וויג'ס ברייוו — און ער האָט דאָן אויס־גערופן פאַרביטערט:

— ווער האָט עס געזאָלט וויסן אַז איך בין אַרומגערינגלט פון שפּיאָנען און פאַרדעטער. איך האָב קיין איינציקן וועג מען צו טרויען.

— די באַשולדיקונג איז זייער אַ שווער־רע, אייער עקסעלענץ, — האָט געענט־פערט אַן אַלטער גענעראַל, — אָבער איך גלויב אַז מען קאָן אויא באַשולדי־קונג ניט מאַכן אויף דעם עדות פון אַ פאַרברעכער, איך גלויב זאָגאַר, אַז דאָ־גאַוויג אַליין האָט דעם פעסטונג פאַלן גע־קנגב'עט, אום עס צו פאַרקויפן צו די רוסן און צוויינגען די מיליטערישע מאַכט צו באַפרייען זיינע קאָמעראַדן.

— איך קאָן ראַנאַוויג'ען, — האָט נראַף פאָן סעלמא געענטפערט, — איך קאָן אים נאָך פון דער צייט ווען ער איז געווען אַ סטודענט טאָן בערלין. איך האָב אַ פאַר מאָל צופעליק זיך באַגעגנט מיט אים, און זאָלך האָב אים אויך געזען אין דער אימיגראַנטן סטאַנציע אין רוּלע־לעבן. איך ווייס איז אין אַ קאַנאַדאַ־ליסט, אַ רעוואָלוציאָנער, אָבער קיין פיינלינג איז ער ניט, און ווען ער אַליין וואָלט גע'נגב'עט דעם דאָקומענט, וואָלט ער עס אָפן געזאָגט. ניין, איינער פון מיינע שטאַבס קאָמאַנדירן איז דער פאַר־רעטער, און איך קאָן זיך אויף קיינעם ניט פאַרלאָזן, און קאָן ביי קיינעם קיין ראַט ניט קריגן.

נראַף פאָן סעלמא האָט ווירקלאַך גע־קאָנט שלמה ראַנאַוויג'ען, און ער האָט זאָגאַר מיט איין מאָל גערעדט. דאָס איז געווען אין דער אימיגראַנטן סטאַנציע אין רוהעלעבן, וואוהין דער נראַף איז געפאָר־מען אויף אַן אינספּעקציע מיט זיין פרוי־מאַריע לואיזע, וועלכע איז דאַמאָלסט געווען זיין כלה. די מוט און דער שטאָלץ מיט וועלכן ראַנאַוויג האָט צו אים גע־רעדט, איז דעם אַריסטאָקראַטישן דייטשן יונקער גאָרניט געפעלן געווען. ער האָט אים אין האַרצן פאַרהאַסט; אָבער אויף זיין כלה, די יונגע מאַריע לואיזע, האָט דער אידישער יונגערמאַן געמאַכט אַ גוואַלטיקן איינדרוק, און זי האָט זיך דאַמאָלסט וועגן אים זייער אָפט גע־טראַכט.

זי האָט חתונה געהאַט מיט נראַף סעלמא ניט ווייל זי האָט אים געליבט, נאָר ווייל זי האָט געמוזט. עס איז גע־ווען וואָס מען רופט אַ קאָנוונענץ־הייר־אַט, ווי אין אַלע פעגעליאַכע און פירסט־לאַכע שידוכים, וואו די פּאָליטיק שפּילט מער ראָלע ווי די ליבע.

מאַריע לואיזע האָט אַלזאָ געהייראַט מיט'ן נראַף, אָבער טיף אין איר האַר־צען האָט זי טאַקע געליבט דעם אידישן סטודענט, זי האָט אין אמת'ן נאָר ניט געוואָגט צו דייַנקען, אַז דאָס איז ליבע.

אָבער כאָטש דאָס נרעפלאַכע פאַר האָט איינער דעם צווייטן ניט געליבט, האָבן זיי דאָך רעספּעקטירט איינער דעם צווייטן און דער נראַף פלעגט זיך אָפט באַראָטן מיט זיין פרוי איז פאַרשייד־ענע אָנגעלעגענהייטן, ווייל ער האָט געוואוסט, אַז זי האָט אַ קלאָרן פאַרשטאַנד.

און אין דער גרויסער פאַרלעגענהייט אין וועלכער ער האָט זיך איצט געפונען, דורך שלמה ראַנאַוויג'ס ברייוו, איז ער אויך געקומען צו זיין קלוגער פרוי אום צו הערן איר עצה.

ער איז געווען אַזוי פאַרדריסלאַך און אויפגערעגט, דאָס ער האָט גאָרניט באַ־מערקט, ווי זיין יונגע פרוי איז פריער רויִט געוואָרן און נאָכדעם בלאַס, ווען ער האָט איר דערמאָנט ראַנאַוויג'ס נאָ־מען.

— פאַרשטייט איר איצט מיין לאַ־גע, גרעפין, — האָט דער נראַף געזאָגט, נאָכדעם ווי ער האָט איר דערציילט וועגן ראַנאַוויג'ס ברייוו. — איך בין אַרומגערינגלט פון שפּיאָנען און איך מוז דאָך אויסנעפּינען ווער זיי זיינען. און דאָס קאָן איך דערפאַרן ווען איך זאָל נאָכגעבן דעם וואונש פון ראַנאַוויג'ען; אָבער ווי אַזוי זאָל איך זיך אַריינלאָזן אין פאַרהאַנדלונגען מיט אַ אידן אַ רע־וואָלוציאָנער, אַ סקאַנדאַליסט, וועלכער ווערט געזוכט פון דער פּאָליציי? ווען איך זאָל אים נאָכגעבן און באַפרייען זיינע קאָמעראַדן וועט דער דייטשער פּרעסטיזש שרעקלאַך פאַלן, וואָרום דאָס וועט הייסן, אַז די מיליטערישע מאַכט האָט מורא פאַר אַ אידישן באַנדיט, זי איז צו שוואַך, זי מוז נאָכגעבן, דאָס וועט מען באַלד וויסן אין אַלע אָקופּירטע גענגטן, און איר ווייסט דאָך וואָס דאָס באַדייטעט? די דיסציפּלין מוז געבראָ־כען ווערן, די מאָראַל פון דער באַפעל־קערונג מוז זיינקען, און דאָס קאָן זוּעד־רען פאַר דייטשלאַנד זייער געפערלאַך, פיל געפערלאַכער ווי אַ פאַרלאָרענע שלאַכט.

— אָבער וואָס זאָל איך טאָן?

מאַריע לואיזע האָט אַלזאָ געהייראַט מיט'ן נראַף, אָבער טיף אין איר האַר־צען האָט זי טאַקע געליבט דעם אידישן סטודענט, זי האָט אין אמת'ן נאָר ניט געוואָגט צו דייַנקען, אַז דאָס איז ליבע.

אָבער כאָטש דאָס נרעפלאַכע פאַר האָט איינער דעם צווייטן ניט געליבט, האָבן זיי דאָך רעספּעקטירט איינער דעם צווייטן און דער נראַף פלעגט זיך אָפט באַראָטן מיט זיין פרוי איז פאַרשייד־ענע אָנגעלעגענהייטן, ווייל ער האָט געוואוסט, אַז זי האָט אַ קלאָרן פאַרשטאַנד.

און אין דער גרויסער פאַרלעגענהייט אין וועלכער ער האָט זיך איצט געפונען, דורך שלמה ראַנאַוויג'ס ברייוו, איז ער אויך געקומען צו זיין קלוגער פרוי אום צו הערן איר עצה.

ער איז געווען אַזוי פאַרדריסלאַך און אויפגערעגט, דאָס ער האָט גאָרניט באַ־מערקט, ווי זיין יונגע פרוי איז פריער רויט געוואָרן און נאָכדעם בלאַס, ווען ער האָט איר דערמאָנט ראַנאַוויג'ס נאָ־מען.

— פאַרשטייט איר איצט מיין לאַ־גע, גרעפין, — האָט דער נראַף געזאָגט, נאָכדעם ווי ער האָט איר דערציילט וועגן ראַנאַוויג'ס ברייוו. — איך בין אַרומגערינגלט פון שפּיאָנען און איך מוז דאָך אויסנעפּינען ווער זיי זיינען. און דאָס קאָן איך דערפאַרן ווען איך זאָל נאָכגעבן דעם וואונש פון ראַנאַוויג'ען; אָבער ווי אַזוי זאָל איך זיך אַריינלאָזן אין פאַרהאַנדלונגען מיט אַ אידן אַ רע־וואָלוציאָנער, אַ סקאַנדאַליסט, וועלכער ווערט געזוכט פון דער פּאָליציי? ווען איך זאָל אים נאָכגעבן און באַפרייען זיינע קאָמעראַדן וועט דער דייטשער פּרעסטיזש שרעקלאַך פאַלן, וואָרום דאָס וועט הייסן, אַז די מיליטערישע מאַכט האָט מורא פאַר אַ אידישן באַנדיט, זי איז צו שוואַך, זי מוז נאָכגעבן, דאָס וועט מען באַלד וויסן אין אַלע אָקופּירטע גענגטן, און איר ווייסט דאָך וואָס דאָס באַדייטעט? די דיסציפּלין מוז געבראָ־כען ווערן, די מאָראַל פון דער באַפעל־קערונג מוז זינקען, און דאָס קאָן זוּעד־רען פאַר דייטשלאַנד זייער געפערלאַך, פיל געפערלאַכער ווי אַ פאַרלאָרענע שלאַכט.

— אָבער וואָס זאָל איך טאָן?

מאַריע לואיזע האָט אַלזאָ געהייראַט מיט'ן נראַף, אָבער טיף אין איר האַר־צען האָט זי טאַקע געליבט דעם אידישן סטודענט, זי האָט אין אמת'ן נאָר ניט געוואָגט צו דייַנקען, אַז דאָס איז ליבע.

אָבער כאָטש דאָס נרעפלאַכע פאַר האָט איינער דעם צווייטן ניט געליבט, האָבן זיי דאָך רעספּעקטירט איינער דעם צווייטן און דער נראַף פלעגט זיך אָפט באַראָטן מיט זיין פרוי איז פאַרשייד־ענע אָנגעלעגענהייטן, ווייל ער האָט געוואוסט, אַז זי האָט אַ קלאָרן פאַרשטאַנד.

און אין דער גרויסער פאַרלעגענהייט אין וועלכער ער האָט זיך איצט געפונען, דורך שלמה ראַנאַוויג'ס ברייוו, איז ער אויך געקומען צו זיין קלוגער פרוי אום צו הערן איר עצה.

ער איז געווען אַזוי פאַרדריסלאַך און אויפגערעגט, דאָס ער האָט גאָרניט באַ־מערקט, ווי זיין יונגע פרוי איז פריער רויט געוואָרן און נאָכדעם בלאַס, ווען ער האָט איר דערמאָנט ראַנאַוויג'ס נאָ־מען.

— פאַרשטייט איר איצט מיין לאַ־גע, גרעפין, — האָט דער נראַף געזאָגט, נאָכדעם ווי ער האָט איר דערציילט וועגן ראַנאַוויג'ס ברייוו. — איך בין אַרומגערינגלט פון שפּיאָנען און איך מוז דאָך אויסנעפּינען ווער זיי זיינען. און דאָס קאָן איך דערפאַרן ווען איך זאָל נאָכגעבן דעם וואונש פון ראַנאַוויג'ען; אָבער ווי אַזוי זאָל איך זיך אַריינלאָזן אין פאַרהאַנדלונגען מיט אַ אידן אַ רע־וואָלוציאָנער, אַ סקאַנדאַליסט, וועלכער ווערט געזוכט פון דער פּאָליציי? ווען איך זאָל אים נאָכגעבן און באַפרייען זיינע קאָמעראַדן וועט דער דייטשער פּרעסטיזש שרעקלאַך פאַלן, וואָרום דאָס וועט הייסן, אַז די מיליטערישע מאַכט האָט מורא פאַר אַ אידישן באַנדיט, זי איז צו שוואַך, זי מוז נאָכגעבן, דאָס וועט מען באַלד וויסן אין אַלע אָקופּירטע גענגטן, און איר ווייסט דאָך וואָס דאָס באַדייטעט? די דיסציפּלין מוז געבראָ־כען ווערן, די מאָראַל פון דער באַפעל־קערונג מוז זינקען, און דאָס קאָן זוּעד־רען פאַר דייטשלאַנד זייער געפערלאַך, פיל געפערלאַכער ווי אַ פאַרלאָרענע שלאַכט.

— אָבער וואָס זאָל איך טאָן?

מאַריע לואיזע האָט געשווינגען. צום ערשטן מאָל האָט זי איצט דערפילט אַז זי ליבט ווירקלאַך יענעם אידישן יונגע־מאַן, אָבער וואָס קאָן ווערן פון אַזאַ האַ־פונגסלאָזער ליבע? ווי קאָן זי נאָר וואָ־גען צו דייַנקען דערפון?

— איר שווייגט מאַריע לואיזע? — האָט דער מאַן אומגערוהיק איבערגע־פרעגט.

— איך באַערט מיך זייער מיט אייער פאַרטרויען, נראַף — האָט זי גע־ענטפערט — און איך ווייס ניט אויב דאָס וואָלט געווען ריכטיק. אָבער ווען איך וואָלט געווען אויף אייער אָרט וואָלט איך דעם רעוואָלוציאָנער פירער ראַנאַוויג'ען געגעבן מיין ערנוואָרט פאַר זיין זיכערהייט, איך וואָלט אים איינגע־לאָדן צו זיך אין הויף און איך וואָלט אים געבעטן וויזן דעם ברייוו פון דער רימיינער אַרמיס אין לאָנדאָן האָב איך פאַר־גשלאָגן אַז מען זאָל קאָלאָניזירן אין די צוקונפטיקע דריי יאָר אויף דעם באַ־דען פון דעם קרן־קיימת, וועלכע ער באַ־זיצט שוין, ביי 120,000 דונאַם, 3,500 קאָלאָניסטן. פאַר דער דאָזיקער קאָלאָני־זאַציע האָב איך געפאָדערט 2½ מיליאָן פונט. אָבער דער אַדמיניסטראַטיווער ראַט האָט באַשלאָסן צו באַזעצן נאָר 1 טויזנט פאַמיליעס אויף אַזאַ אָרט, אַז יעדע פאַמיליע זאָל האָבן אַ קליינעם שטח באָדן פון 13-15 דונאַם, פון זיי 7 אויף פלאַנצן אַראָנזשן. דאָס באַזעצן פון אַ משפחה וועט קאָסטן ביי 350 פונט און די 1,000 משפחות וועלן אַזאַ־קאָסטן 350,000 פונט. איך האָף אַז אַן משך פון הייַנטיקן זומער וועלן מיר די דאָזיקע סומע האָבן אין אונזער באַ־זיץ און מיר וועלן קאָנען אָנפאַנגען צו באַזעצן די טויזנט משפחות. אויסערדעם דייַנקען מיר צו קאָלאָניזירן 500 משפחות פון מיטלשטאַנד. איר ווייסט ווי שווער עס איז די לאַגע פון די אידן אין פּוילן, און דאָס וועט באַמת זיין אַ רעטונג. אויב עס וועט זיך אונז איינגעבן אַרי־בערצופירן לכל הפחות 500 פאַמיליעס און קאָלאָניזירן זיי אין אַרץ־ישראל, דער קרן קימת האָט באַשטימט פאַר די דאָ־זיקע 500 משפחות 20,000 דונאַם באַ־דען פון איר ערד אין חיפה־ער גאַלף (מפרץ חיפה) און אין שומרון. מיר האָפן אַז די יעניקע וואָס האָבן איצט גענו־מען אויף זיך צו שאַפן די נויטיקע מיט־לען אויף צו באַזעצן די טויזנט משפחות, וועלן אויך קאָנען שאַפן די מיטלען פאַר די 500 משפחות. די דאָזיקע פאַמיליעס דאַרפן האָבן איינענעם קאַפּיטאַל צו 300 פונט און די איבעריקע 400-500 פונט וועט נעבן דער קרן־היסוד. אָבער קודם כל דאַרפן מיר טראַכטן וועגן פאַר שטאַרקן אונזערע ווירטשאַפטן וואָס עק־זיסטירן שוין. ווי איך האָב פריער דער־מאָנט וועט מען דאַרפן פאַר דעם דאָ־זיקן צוועק 250,000 פונט. לויט די פאָרשונגען וואָס מיר האָבן איצט דורכגע־פירט אין די געגנטן וואָס טויגן פאַר אינטענסיווער קאָלאָניזאַציע, זיינען מיר געקומען צו דער מסקנה, אַז מען קאָן באַזעצן אין משך פון די קומענדיקע 20-15 יאָר ביי 2,000 משפחות יעדעס יאָר, ניט באַרירנדיק דערביי קיין איין איינצי־קע אַראַבישן פּויער. עס פאַרשטייט זיך, אַז מיר קאָנען ריידן וועגן די מעגלאַכ־קייטן נאָר פון אונזער דור און ניט פון די דורות וואָס וועלן קומען נאָך אונז.

צום סוף וויל איך נאָך זאָגן אייניקע ווערטער. צווישן די וואָס זיצן דאָ ביים טיש זיינען ניט פיל געווען דאָ פאַר דער מלחמה און אין דער צייט פון דער מלחמה. איך וויל ניט זאָגן אַז אונזער לאַגע הייַנט צו טאָג איז גלענצענדער. בשום אופן ניט. אָבער עס שיינט מיר אַז אין יענע טעג איז אונזער לאַגע גע־ווען פיל געפערלאַכער און שווערער. אין דער צייט פון קריג, ווען אין יאָר 1915 איז געקומען דער הייַשעריק און האָט פאַרניכטעט אַלע אונזערע פּלאַנצונגען, ניט איבערגעלאָזן אפילו קיין אָכר, ווען די טיפוס עפידעמיע האָט אומגעבראַכט טויז־זענטער אידן, ווען דזשעמאַל פּאַשאַ האָט צונעמומען פון אונזערע קאָלאָניעס אַן רחמנות דעם גאַנצן לעבעדיקן און טויטן אינוועַנטאַר, ווען ער האָט אַרויסגעטריבן פון אַרץ־ישראל צען טויזנט אידן, ווען בארג א בריוו מיט דעם זיגל פון דעם פון סעלמא און ער האָט עס שנעל גע־בראַכט צו ראַנאַוויג'ען.

אין דעם בריוו האָט דער דייטשער אויבער קאָמאַנדיר נאַראַנטירט ראַנאַוויג־ען אַ זיכערן וועג און די באַפרייאונג פון זיינע קאָמעראַדן, אָבי נאָר ער זאָל קומען אין זיין הויף מיט די וויכטיקע דאָקו־מענטן וואָס וועלן אויפדעקן דעם פאַר־רעטער.

— און וואָס דיינקסטו צו טאָן איצט, — האָט סעמיאָן געפרעגט.

— עס פאַרשטייט זיך, אַז איך גיי, — האָט ראַנאַוויג געענטפערט, איז וויל אַז אונזערע פריינט זאָלן באַפרייט ווע־רען.

— און איך זאָג דיר, אַז דו זאָלסט זיך איבערלייגן, — האָט דער פאַרזיכטי־מער מירקין באַמערקט, — איך האָב מור־אַ, אַז מען וויל דיך אַריינגאַרן אין אַ נעץ. געריינט, וואָס איך זאָג דיר ראַנאַ־וויג, גלויב ניט אין פאַרשפּרעכונגען פון די דייטשע יונקערס.

— דו זעסט צו שוואַרץ, — מיין פריינט — האָט ראַנאַוויג אים פאַרזיכ־טערט, אַ מאַן פון אַריסטאָקראַטיע, אַ מאַן פון דיסציפּלין וועט ניט ברעכן זיין ערן וואָרט, וואָס ער גיט אויף פאַפּיר שוואַרץ אויף ווייס. איך גלויב אַז איך מעג אים טרויען.

רחל וועלכע האָט ביינעוואוינט די דאָזיקע באַראַטונג פון די קאָמעראַדן, האָט אים געבעטן מיט אַ רירנדער שט־אָן אַז אַ ערלאַך אָנגעמען מירקיג'ס עצה און זאָל ניט גיין, און די אַנדערע חב־רים האָבן איר אונטערשטיצט אין איר פאַרלאַנג; אָבער ראַנאַוויג איז געבליבן פעסט אין זיין גלויבן, אַז אַ מאַן פון ערע, ווי נראַף סעלמא באַדאַרף זיין, וועט זיין וואָרט ניט ברעכן.

און אַזוי האָט ער גענומען אָפּשייד פון זיין יונגער פרוי און פון די חברים וועלכע האָבן אים וואָרן געדריקט די הענט און איז אוועק נאָך וואַקנאַ, פון דאָרטן איז ער אָפּגעפאָרן מיט דער איי־זענבאַן נאָך ווערזשבלאָווא וואו עס האָט זיך געפונען דער דייטשער גענעראַל שטאַב פון דעם רוסישן פראָנט.

(פאָרטזעצונג קומט)

סיילס מענערזשער פון ניו יאָרק בעקערי

ה. גאַלסקי

ה. גאַלסקי, פאַר אַ סך יאָרן און עקס־פּערט אין זיסע געבעקס, האָט זיך פאַר־איינינקט מיט דער ניו יאָרק בעקערי — 698 סעלקירק עוועניו, וואו ער וועט פאַר־נעמען דעם אמט אַלס סיילס מענערזשער.

מר. גאַלסקי איז גוט באַקאַנט צו דער אידישער באַפעלקערונג אין ווייניפּעג, און ער פאַרזיכערט אַלע אידישע סטאָרקיפּערס אַז געבן זיי די בעסטע באַהאַנדלונג, אין געבעקס וואָס וועט צופרידנשטעלן זייערע קאָסטאָמערס.

בעלער אויסבעסערונג

אין מיין אַרטיקל "דער געבורט פון ווי־סענשאַפטלאַכן אינסטיטוט" פון מאָנטאָג יוני 27, איז לייַדער אַריינגעפאַלן אַ פאַר־דריסלאַכער טעות: עס האָט געראַפט זיין: "מוזן מיר אָבער דורכבלעטערן די געשיכטע פון דער אַלגעמיינער ברייט־פאַרצווייגטער אידישער קולטור טעטיקייט אין ווילנע, איבערהויפּט פאַר די לעצטע אַנדערהאַלבן יאָר" אַנשטאָט — אַנדערהאַלבן יאָר".

נ. סטאַלניץ

פאַרטראָג פון דר. א. רופין פאַר די פּרעסע פאַרשטייער אינ'ם הופט־ביוראָ פון קרן־היסוד אין ירושלים דעם 20טן מאַי

(שלוס פון עדיטאָריאַל זייט)

צוקונפט. אויף די זיצונגען פון דעם אַדמיניסטראַטיוון ראַט פון דעם אַקצי־אָנס קאָמיטעט אין לאָנדאָן האָב איך פאַר־גשלאָגן אַז מען זאָל קאָלאָניזירן אין די צוקונפטיקע דריי יאָר אויף דעם באַ־דען פון דעם קרן־קיימת, וועלכע ער באַ־זיצט שוין, ביי 120,000 דונאַם, 3,500 קאָלאָניסטן. פאַר דער דאָזיקער קאָלאָני־זאַציע האָב איך געפאָדערט 2½ מיליאָן פונט. אָבער דער אַדמיניסטראַטיווער ראַט האָט באַשלאָסן צו באַזעצן נאָר 1 טויזנט פאַמיליעס אויף אַזאַ אָרט, אַז יעדע פאַמיליע זאָל האָבן אַ קליינעם שטח באָדן פון 13-15 דונאַם, פון זיי 7 אויף פלאַנצן אַראָנזשן. דאָס באַזעצן פון אַ משפחה וועט קאָסטן ביי 350 פונט און די 1,000 משפחות וועלן אַזאַ־קאָסטן 350,000 פונט. איך האָף אַז אַן משך פון הייַנטיקן זומער וועלן מיר די דאָזיקע סומע האָבן אין אונזער באַ־זיץ און מיר וועלן קאָנען אָנפאַנגען צו באַזעצן די טויזנט משפחות. אויסערדעם דייַנקען מיר צו קאָלאָניזירן 500 משפחות פון מיטלשטאַנד. איר ווייסט ווי שווער עס איז די לאַגע פון די אידן אין פּוילן, און דאָס וועט באַמת זיין אַ רעטונג. אויב עס וועט זיך אונז איינגעבן אַרי־בערצופירן לכל הפחות 500 פאַמיליעס און קאָלאָניזירן זיי אין אַרץ־ישראל, דער קרן קימת האָט באַשטימט פאַר די דאָ־זיקע 500 משפחות 20,000 דונאַם באַ־דען פון איר ערד אין חיפה־ער גאַלף (מפרץ חיפה) און אין שומרון. מיר האָפן אַז די יעניקע וואָס האָבן איצט גענו־מען אויף זיך צו שאַפן די נויטיקע מיט־לען אויף צו באַזעצן די טויזנט משפחות, וועלן אויך קאָנען שאַפן די מיטלען פאַר די 500 משפחות. די דאָזיקע פאַמיליעס דאַרפן האָבן איינענעם קאַפּיטאַל צו 300 פונט און די איבעריקע 400-500 פונט וועט נעבן דער קרן־היסוד. אָבער קודם כל דאַרפן מיר טראַכטן וועגן פאַר־שטאַרקן אונזערע ווירטשאַפטן וואָס עק־זיסטירן שוין. ווי איך האָב פריער דער־מאָנט וועט מען דאַרפן פאַר דעם דאָ־זיקן צוועק 250,000 פונט. לויט די פאָרשונגען וואָס מיר האָבן איצט דורכגע־פירט אין די געגנטן וואָס טויגן פאַר אינטענסיווער קאָלאָניזאַציע, זיינען מיר געקומען צו דער מסקנה, אַז מען קאָן באַזעצן אין משך פון די קומענדיקע 20-15 יאָר ביי 2,000 משפחות יעדעס יאָר, ניט באַרירנדיק דערביי קיין איין איינצי־קע אַראַבישן פּויער. עס פאַרשטייט זיך, אַז מיר קאָנען ריידן וועגן די מעגלאַכ־קייטן נאָר פון אונזער דור און ניט פון די דורות וואָס וועלן קומען נאָך אונז.

צום סוף וויל איך נאָך זאָגן אייניקע ווערטער. צווישן די וואָס זיצן דאָ ביים טיש זיינען ניט פיל געווען דאָ פאַר דער מלחמה און אין דער צייט פון דער מלחמה. איך וויל ניט זאָגן אַז אונזער לאַגע הייַנט צו טאָג איז גלענצענדער. בשום אופן ניט. אָבער עס שיינט מיר אַז אין יענע טעג איז אונזער לאַגע גע־ווען פיל געפערלאַכער און שווערער. אין דער צייט פון קריג, ווען אין יאָר 1915 איז געקומען דער הייַשעריק און האָט פאַרניכטעט אַלע אונזערע פּלאַנצונגען, ניט איבערגעלאָזן אפילו קיין אָכר, ווען די טיפוס עפידעמיע האָט אומגעבראַכט טויז־זענטער אידן, ווען דזשעמאַל פּאַשאַ האָט צונעמומען פון אונזערע קאָלאָניעס אַן רחמנות דעם גאַנצן לעבעדיקן און טויטן אינוועַנטאַר, ווען ער האָט אַרויסגעטריבן פון אַרץ־ישראל צען טויזנט אידן, ווען

אויפמערקזאַם! די היברו סיק בענעפיט סאָסייטי

ציט די אויפמערקזאַמקייט פון אַלע די וואָס האָבן פריינט אויף דעם בית־עולם (סעמעטערי) פון דער היברו סיק בענעפיט סאָסייטי, אַז זיי זיינען נעבעטן צו פאַרריכטן די מצבות וועלכע האַלטן ביים אייג־פאַלן, אָדער וועלכע זיינען שוין איינגעפאַלן.

מיט אכטונג,
סעמעטערי קאָמיטע ה.ס.ב.ס.
אב. כהן, סעקר.

יזכור

יהושע קירזשנער ע"ה

אונזער טרייסט און מיטגעפיל צו דער גאַנצער משפחה.

אימיגראַנטן הילף פאַראיין

יהושע קירזשנער ע"ה

מיר זיינען טיף געריר פון דעם פריצייטיקן טויט פון אונ־זער טייערן פריינט אין חבר און בעסטן מיטאַרבעטער פון דעם קליניק, און מיר טיילן מיט דעם גרויסן צער פון זיין פאַמיליע אין זייער טראַגישן פאַרלוסט. צו גרויס איז די וואונד און צו שרעקלאַך איז דער וויטיק. זאָל די צייט הייל אייער וואונד. מיר דריקן אויס אונזער מיטלייד צו דער פרוי אין קינדער און דער גאַנצער משפחה און מיר ווינשן זיי מער קיינמאָל פון קיין צער ניט וויסן.

דער אָפּ דירעקטאָרס פון
מאָנט כרמל קליניק

יהושע קירזשנער ע"ה

איינער פון די אייזערנע זיילן פון פילאַנטראָפּיע און מעשים טובים אויף וועמעס פּלייצעס פילע אינסטיטוציעס און ספּעציעל דער מאָנוט כרמל קליניק זיינען געטראָגן געוואָרן.

א מענש וואָס האָט תמיד געפילט מער פאַר יענעם ווי פאַר זיך אַליין. האָט אַלעמען אויסגעהאָלפן, מיט יעדן סימפּאַטיזירט, א ווייך האַרץ און א צאַרטע נשמה.

אין אים האָט יעדער איינער פאַרלאָרן א טאַטן, א ברודער און א פריינט.

צו מרס. קירזשנער און דער גאַנצער משפחה: זייט געטרייסט. אויב טרייסט קאָן נאָך ווי עס איז אַריינדרינגען צו אייך אין אייער איצטיקער געדריקטער שטימונג. מיר אַלע באַטייליקן זיך אין אייער גרויסן שמערץ. איר זאָלט שוין פון הייַנט אָן מער ניט וויסן פון קיין צער און עגמת נפש.

מר. און מרס. איזידאָר איש הורוויץ

יהושע קירזשנער ע"ה

מיט געבויגענע קעפּ שטייען מיר ביי דעם פרישן קבר פון אונזער אומפאַרגעסלאַכן ברודער יהושע קירזשנער ע"ה. וועלכער האָט אַזוי פיל פון זיין לעבן אוועקגעגעבן פאַר אונזער סאָסייטי און פאַר אַלץ וואָס האָט צו טאָן מיט דעם אידישן פאָלק בכלל. מיר טרויערן אויף זיין פריצייטיקן טויט און טרייסטן זיין פרוי און קינדער אין משפחה אין זייער טראַגישן פאַרלוסט. ווינשנדיק זיי מער קיינמאָל פון קיין צער ניט וויסן.

דער קאָמיטעט און מיטגלידער פון דער
היברו סיק בענעפיט סאָסייטי

יעקב שמעלניצקי ע"ה

צו דער פרוי און קינדער און צו דער גאַנצער פאַמיליע דריקן מיר אויס אונזער טיפסטן מיט־געפיל אין זייער שווערן פאַר־לוסט. מיר ווינשן זיי געטרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

כנסת ישראל סיסטערהוד

יהושע קירזשנער ע"ה

מיר דריקן אויס אונזער טיפ־סטן מיטגעפיל אויף דעם פרי־צייטיקן טויט פון אונזער גוטן פריינט. מיר שיקן אונזער טרייסט צו זיין פרוי און קינ־דער און צו דער גאַנצער פאַמי־ליע און ווינשן זיי מער קיינמאָל פון קיין צער ניט וויסן.

מר. און מרס. סעם שאַר

Classified Section — קלאַסיפייד סעקשען

ספּעציעלע פּרייזן פאַר אַדווערטייזינג אין דער קלאַסיפיצירטער אָפּטיילונג.

איין מאָל, 5 ס. פּער "אַגייט ריי"
פאַר א יאָר, 20 —
פאַר א מאָנאַט, 75 ס.
פאַר 3 מאָנאַטן, $2.15
פאַר 6 מאָנאַטן, $4.00
פאַר 1 יאָר, $7.50

:: פערזענלאַכעס :: PERSONAL

פליכטוואַטע מענער — נייע האָר —
אין 10 ביז 60 טעג גאַראַנטירט; שאַרבן קרעץ, דענדראַף, שאַרבן עקזעמאַ, גע־הילט דורך פערזענלאַכער באַהאַנדלונג.
FRANKS, 207 Montgomery Bldg.
215½ Portage Ave.
א סך באַשטעטיקונגען אויפן פאַרלאַנג

SIMPSON & COMPANY
בייליפס
לייסענסד און באַנדעד
ד. סימפּסאָן, מענערזשער
404 McINTYRE BLOCK PH. 88 008

געלט!
פאַר אייערע באַלדיקע מיטן
$50 ביז $500
צוועלף מאָנאַטן צו באַצאָלן עס צוריק. ריזאָנייבל ריינטס. פינקטלאַכע באַדינונג. שטריינג פאַרטרויליכקייט.
אָפן טעגלאַך ביז 7.30 נאָכמיטאָג.
General Loan and Insurance Agency
718 Somerset Block, Winnipeg
Phone 24 789

R. B. ORMISTON
פּלאָריסט
צוויי סטאָרס צו אייער באַדינונג
96 Osborne St., Phone 42 386
340 Portage Ave., Phone 24 791
בקומען טעלעגראַפירט איבערלאַך

פאַנדיישאָנס פאַר מצבות געמאַכט אין פאַרריכט פאַר אייער צופרידנהייט.
JOHN SCHALER
Phone 5993921

A. MUIR
אוטאָריזירטער
דוקא פינישינג סטייזאָן
פענדערס און באַדי ריפּערס
376 FURBY ST.
PH. 33 255

אייער אַלטע מעבל געמאַכט נייע —
און טאַקע ביי אייך אין דער היים.
בעסטע אַרבעט פאַר ביליקסטע פּרייזן
רופט מיך אָפּ 23 269

גראַנ-ערד סידינג
שוואַרצע ערד און ראָטער מענער ביים לאַד אַדער בעג. סינדערס, בריק באַטס און שטיינער פאַר דרייוועס. דרייוועס און וואַקס געבויט. נאַראַדזשעס און פּויר־ניטשער נעמפּסט. אַפּשאַצונג מיט פאַר־נעגינג געגעבן.
DITCHFIELD & OAR
Office Phone 31 647 — 72 059 אונס.

לייף אינשורענס
בעסער צו האָבן אַ פּאָליסי און ניט דאַרפן עס, איידער דאַרפן דאָס און ניט האָבן..
P. A. TEMPLETON
807 Electric Railway Chambers
Phone 89 688

א מיטלאַריקער רעליגיעז פּראָפעסיאָנע־לער מאַן זוכט באַקאַנטשאַפט מיט אַ אַנ־טשעדיקער פרוי. מוז האָבן אַביסל פאַר־מענס. שרייבט צו "דאָס אידישע וואָרט", באַקס 296.

דער דאָזיקער אַדווערטייזמענט איז גוט פאַר אַ יונגן דאָקטאָר אויף זייער ריפּערס איבער $2.00 אַריינגעקראָגן נאָך דעם דאָקטאָר. גוטע אַרבעט און באַדינונג גאַראַנטירט.
STEPHEN E. BRAND
519 Somerset Blk. Winnipeg

אינשורענס
די עלטסטע און ראַיעלסטע לעבנס, פייער און אַוטאָמאָביל קאָמפּאַניס.
ריל עסטייט
שנעלע, אָרנטלאַכע באַהאַנדלונג פאַר קויפער און פאַרקויפער. מאָרטגעדזשעס און לאָאַנס אונטער ספּעציאַליטעט.
שיפּס קאַרטן און געלט שיקונג
דורך "באַלטיק אַמעריקאַ לייַן".
געשעפט געלעגנהייטן
דער גרעסטער אויסוואַל פון גוטע גע־שעפטן אין שטאָט און אין קאַנטרי.
עס וועט זיך אייך באַצאָלן זעען
ה. פּערלמאַן און נ. זעלטשען
MUTUAL AGENCIES
796 Main Street Phone 51 000

אַרבעטער פאַרלאַנגט HELP WANTED

בלויז פאַר דער שטאָט וואַנקאָווער
אויב איר קאָנט אונטקעגען א פאַר שטונ־דען א טאָג, און איר זייט א גוטער סיילס־מאַן, האָבן מיר פאַר אייך א גוטן אָנבאָט. שרייבט צו דאָס אידישע וואָרט באַקס נומער 8347.

פאַרלאַנגט א באַרבער אין א פול־רום, אין מעלווייל, סאַסק., גוטע געלעגנהייט פאַר פ